

УДК 159.9.019.4:001.8(045)
DOI <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2023-1-13>

СТЕРЕОТИПИ В СІМ'ЯХ ЕТНІЧНИХ МЕНШИН: ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Сліченко А. М.

*аспірантка кафедри психології
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-5297-6588
anfisaslichenko@gmail.com*

Ключові слова: *етнос, етнічні меншини, сім'ї етнічних меншин, соціальний стереотип, етнічні стереотипи, стосунки, поведінка.*

Стаття висвітлює результати теоретичного дослідження проблеми стереотипу як стандартизованого і стійкого образу явищ або процесів в сім'ях етнічних меншин. Автор статті аналізує психологічні особливості людей різних національностей у різноетнічних сім'ях та розглядає таке поняття, як стереотип, у рамках соціально-психологічного підходу. Саме у сім'ї закладаються основи відносин особистості до представників інших етнічних спільнот, і від того, якими будуть ці відносини, залежить життя людини і суспільства в цілому. В статті розкривається такі поняття: етнічні меншини як різновид людської спільноти, групи населення певної держави, що мають спільні походження (дійсне чи уявне), культурні або фізичні характеристики, систему поглядів і зразків поведінки. Автор освітлює сенс сім'ї етнічних меншин, яка утворюється в групі громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою, які відроджуються, зберігаються і передаються з поколінь в покоління власні національні традиції та звичаї: використовується рідна мова, вживається національна кухня, національна культура. Аналізуються сімейно-родинні, національні та кастові зв'язки, які забезпечують існування та соціалізацію своїх членів, але лише за умови їх підпорядкування жорсткому конформізму у поведінці, спосіб життя і мислення. Визначаються поняття: стереотип, соціальний стереотип, національні та етнічні стереотипи. Майже всі визначення стереотипу тим чи іншим чином стосуються сфери соціальної взаємодії людей, оскільки люди сприймають, оцінюють і поводяться у соціальному середовищі у такий спосіб, щоб не розглядати кожен ситуацію взаємодії як принципово нову. Розглянуто соціальний фактор традиційності, що впливає на сучасне життя народів, слід зазначити, що функціонування жорстко регламентованих національних спільностей безпосередньо пов'язано з національними стереотипами поведінки та спілкування, які вирощені у закритому для сторонньої культури моно середовищі. У цьому випадку національні стереотипи, вироблені та перевірені життям не одного покоління предків, є більшою мірою міфологізованими та жорстко фіксованими утвореннями, що не піддаються впливу ззовні.

STEREOTYPE AS A STANDARDIZED AND STABLE IMAGE OF PHENOMENA OR PROCESSES IN THE FAMILIES OF ETHNIC MINORITIES

Slichenko A. M.

Postgraduate Student

Zaporizhzhia National University

Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0000-0002-5297-6588

anfisaslichenko@gmail.com

Key words: *ethnos, ethnic minorities, ethnic minority families, social stereotype, ethnic stereotypes, relationships, behaviour.*

The article sheds light on the results of a theoretical study of the problem of the stereotype as a standardized and stable image of phenomena or processes in the families of ethnic minorities. The author of the article analyses the psychological characteristics of people of different nationalities in multi-ethnic families, and considers such a concept as a stereotype within the framework of a socio-psychological approach. It is in the family that the foundations of an individual's relationship with representatives of other ethnic communities are laid, and the life of a person and society as a whole depends on what these relationships will be like. The article reveals the concept of: ethnic minorities as a type of human community, population groups of a certain state that have a common origin (real or imaginary), cultural or physical characteristics, a system of views and patterns of behaviour. The author sheds light on the meaning of the family of ethnic minorities, which is formed in a group of citizens of Ukraine who are not Ukrainians by nationality, show a sense of national self-awareness and community among themselves, which are revived, preserved and transmitted from generation to generation by their own national traditions and customs: native is used language, used national cuisine, national culture. Family-family, national and caste ties are analysed, which ensure the existence and socialization of their members, but only under the condition of their submission to strict conformity in behaviour, lifestyle and thinking. Concepts are defined: stereotype, social stereotype, national and ethnic stereotypes. Almost all definitions of stereotype in one way or another relate to the sphere of social interaction of people, since people perceive, evaluate and behave in a social environment in such a way that they do not consider each situation of interaction as fundamentally new. Having considered the social factor of traditionalise, which affects the modern life of peoples, it should be noted that the functioning of strictly regulated national communities is directly related to national stereotypes of behaviour and communication, which are grown in a mono environment closed to foreign culture. In this case, national stereotypes, developed and tested by the life of more than one generation of ancestors, are to a greater extent mythologized and rigidly fixed formations that are not subject to external influence.

Постановка проблеми. Необхідність спеціального та глибокого аналізу проблеми, про яку йдеться, має не тільки серйозну наукову значущість, але й значущість практичну, оскільки саме використання стереотипів у процесі функціонування громадської думки у різних сферах суспільства (у соціальній, політичній, економічній та навіть демографічній, зокрема гендерній) виступає як важливий аспект розвитку усіх цих

сфер, причому громадська думка, значний елемент змісту якої складають різноманітні стереотипи, є одним із найбільш сутєвих елементів інформації, яка використовується в ході функціонування цих сфер. Саме розмежування у цій інформації стереотипів, що складають певну частину її змісту, та інформації, що виходить, виключається зі стереотипних підходів до аналізу проблем, і є практично основним завданням

тих осіб та соціальних інститутів, що її аналізують та використовують.

Започаткував традицію вивчення стереотипів американський дослідник У. Ліпшман («Громадська думка», 1922). Залежно від наукового контексту стереотипи вивчалися у різних дисциплінарних парадигмах. При цьому акцентувалися відповідні компоненти – когнітивний, афективний, конативний; увиразнювалися різні контексти функціонування стереотипів – аксіологічний, етнокультурний, технологічний тощо. Явище стереотипізації в контексті групової взаємодії вивчалось дослідниками І. Валієвим, З. Гакаєвим, І. Гасановим, С. Гладких, О. Горшуновою, С. Кулаковською, І. М'язовою.

Вирішення проблеми формування культури міжетнічних стосунків у сім'ї представлені в працях Ю.В. Арутюняна, Ю.В. Бромляя, Л.М. Дробіжевої, В.В. Мархініна, Г.Т. Тавадова. Етнопсихологічні чинники функціонування міжетнічної сім'ї представлені у працях Москаленко В.В., Т.Г. Стефаненко, Ж.Т. Уталієвої, В.Ф. Мухамеджаною та інших.

Знати та правильно осмислювати психологічні особливості людей різних національностей у різноетнічних сім'ях – важливе завдання сучасної психології, оскільки саме у національно-змішаних сім'ях відображені процеси етносоціального та етнодемографічного розвитку. Їх вивчення дозволяє краще зрозуміти ці явища і процеси, глибше розкрити їх закономірності та наслідки.

В сучасному світі швидко змінюються погляди на сімейні цінності, долаються стереотипи, змінюючи рольову поведінку в сім'ї. У той же час сім'я виступає носієм традицій, звичаїв та духовної національної культури, що передається з покоління до покоління. Саме у сім'ї закладаються основи відносин особистості до представників інших етнічних спільнот, і від того, якими будуть ці відносини, залежить життя людини і суспільства в цілому. У зв'язку з цим вивчення особливостей стосунків в сім'ях етнічних меншин має велике значення як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Мета статті – проаналізувати поняття стереотипу як стандартизованого і стійкого образу явищ або процесів в сім'ях етнічних меншин. Визначити і проаналізувати психологічні особливості людей різних національностей у різноетнічних сім'ях, розкрити поняття «сім'я етнічних меншин», поняття «соціальний стереотип», розглянути поняття національних та етнічних стереотипів як різновиду соціальних стереотипів в сім'ях етнічних меншин.

Результати дослідження. Важливість дослідження проблеми стереотипу як стандартизованого і стійкого образу явищ або процесів в сім'ях

етнічних меншин підкреслюється багатьма дослідниками. Стереотип як стандартизований і стійкий образ явищ або процесів в сім'ях етнічних меншин може бути представлено як сукупність таких аспектів: сім'ї етнічних меншин; соціальний стереотип, національні та етнічні стереотипи. Отже, в контексті соціально-психологічного аналізу стереотипу як стандартизованого і стійкого образ явищ або процесів в сім'ях етнічних меншин включає в себе сукупність факторів, від яких залежить, якими будуть стосунки в сім'ях етнічних меншин і суспільства в цілому.

Етнічні меншини – різновид людської спільноти, група населення певної держави, що має спільні походження (дійсне чи уявне), культурні або фізичні характеристики, систему поглядів і зразків поведінки. Термін «етнічні меншини» дослідники активно використовують від середини 1960-х років, роблячи акцент на етнокультурних характеристиках людських спільнот. Етнічні меншини, як і етнос, можуть існувати дисперсно і у середовищі, де етнокультурні цінності відіграють основну роль в об'єднанні вихідців одного етносу. Згідно з типологією Ф. Гекманна, меншини виокремлюють за 3-ма базовими ознаками: походженням (шляхи формування), структурно-соціальним становищем у суспільстві, політичними орієнтаціями [5; 12].

Розкриємо поняття «сім'я етнічних меншин». Сім'я етнічних меншин утворюється в групі громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою. Згідно з типологією Ф. Гекманна, меншини виокремлюють за трьома базовими ознаками: походженням (шляхи формування), структурно-соціальним становищем у суспільстві, політичними орієнтаціями [12]. Вживається термін «етнічні меншини» («ethnic minorities») як більш широкий, що включає в себе всі типи етнічних спільнот у різні хронологічні періоди, при цьому в етнічному аспекті ці спільноти є не українцями і не переважають їх чисельно, а також термін «національні меншини» для того часу, коли з'являється це поняття в науковому та суспільно-політичному дискурсі в світі та Україні зокрема [5; 12].

Досліджували проблеми етнонаціональних сімей такі вчені, як: А.О. Корнюх, В.Ф. Мухамеджаною, В.Н. Галяпина, Т.Г. Стефаненко та інші.

За аналізом теоретичної бази вчених слідує те, що в сім'ях етнічних меншин будуються стосунки, взаємини з урахуванням як особистісних і соціально-психологічних, так і етнопсихологічних особливостей. Сім'ї, в яких всупереч уніфікації та асиміляції, зокрема в Україні, зберегли етнічну ідентичність. В сім'ях етнічних меншин відроджуються, зберігаються і передаються з поколінь

в покоління власні національні традиції та звичаї: використовується рідна мова, вживається національна кухня, національна культура [16].

Перейдемо до аналізу поняття стереотипу, яке визначається як стандартизований, стійкий, емоційно насичений, ціннісно визначений образ, уявлення про соціальний об'єкт. У такому визначенні це поняття введено в науку У. Ліппманом, який досліджував стереотипізовані форми як узагальнені шаблони з моральних норм, соціальної філософії, політичної агітації [1; 8].

Майже всі визначення стереотипу тим чи іншим чином стосуються сфери соціальної взаємодії людей, оскільки люди сприймають, оцінюють і поведуться у соціальному середовищі у такий спосіб, щоб не розглядати кожну ситуацію взаємодії як принципово нову. «Стереотип – жорстке, часто спрощене уявлення про конкретну групу або категорію людей. Оскільки ми взагалі схильні до спрощень, то формуємо стереотипи для більшої передбачуваності поведінки інших людей. Ці стереотипи часто мають негативну природу та засновані на упередженнях та дискримінації. Стереотипи не обов'язково є хибними; звичайно вони містять певне «зерно істини». Стереотипи можуть змінюватися з часом, але їх носіям часто буває складно позбавитися від засвоєних уявлень» [1].

Соціальні стереотипи – звичні, шаблонні, схематизовані, стійкі зразки думок, сприйняття, поведінки; універсальні, емоційно забарвлені установки; внутрішня структура стереотипу складається із поєднання спрощених, стандартизованих знань, почуттів і відповідної поведінки; наслідувати стереотип означає узагальнювати соціальні стосунки; стереотипи важко піддаються зміні чи корекції, оскільки вони виникають та функціонують здебільшого у сфері масової свідомості та є складовою соціальної установки, відчуття соціальної солідарності [3].

Стереотипи є невід'ємною частиною соціальної культури суспільства від мікро- до макрорівня, функціонування стереотипів можна пояснити існуванням стійкого зв'язку між сприйняттям об'єктів під певним кутом зору і відповідною повторюваною поведінкою, омасовинням свідомості і поведінки людей, особливостями маніпулювання ними, витоки нетерпимості в міжособистісних і між групових стосунках людей, взаємозв'язок процесів ідентифікації особистості зі станами її життєдіяльності та ін.

Розглянемо поняття «національні та етнічні стереотипи». Національні та етнічні стереотипи як різновид соціальних стереотипів найчастіше піддавалися психологічному дослідженню. Це зумовлено їх яскравістю, рельєфністю, виразністю, представленістю в масовій та індивідуальній свідомості, а також практичною гостротою

та актуальністю. Діапазон їх вивчення досить широкий: дослідження, виконані у стилі класичної теорії етноцентризму та расових забобонів, кроскультурні дослідження міжетнічних стереотипів, дослідження в руслі когнітивістської орієнтації, інтеракціоністської теорії, а також низку робіт останніх років, проведених у парадигмі атрибутивного підходу [7; 9].

Будучи природними складовими елементами «етнічної (національної) свідомості та самосвідомості, етнічні та національні стереотипи як свого роду колективне уявлення» допомагають людям усвідомити свою етнічну, національну приналежність, свою відмінність від інших етнічних та національних спільностей [7; 9].

Етнічні та національні стереотипи як міжгрупові феномени вивчалися досить широко, особливо у післявоєнні десятиліття, як реакція на Другу світову війну, що носить національний характер. Дослідження ці мали, переважно, емпіричний характер. В останні десятиліття, у зв'язку із загальним переорієнтуванням західної психології від емпірії до теорії, з'явилися концепції, які претендують на методологічне опрацювання цієї проблематики.

Наукові дослідження національних, етнічних стереотипів у зарубіжній психології, проведені в рамках їх розуміння як національних забобонів, визначили трактування, в основному, як негативних, «неправдивих» утворень, що виникають на основі неточностей, «алогічних розумових процесів» (У.І. Ліппман, Г.А. Фішман), «упередженості» (К. Яхода), «недостовірних знань» (О. Клінеберг), «ригідності» (Е.С. Богардус), «етноцентризму» (Р. Браун, Д.Т. Кемпбелл, А. Гевайн).

У структурі знань виділяють, перш за все, перцептивні та когнітивні еталони, що характеризують, поряд із цінностями, менталітет спільності. При розгляді реальних фактів зразки стають критеріями оцінок, що виносяться і визначають систему умонастроїв і поглядів на світ, що зумовлюють модальність смислової системи відносин до світу. У спрощеному, схематизованому вигляді погляди на світ, оцінка навколишньої дійсності виглядають як стереотипи свідомості, виявляючись у сфері суспільних відносин як соціальні стереотипи [13].

Спираючись на цю точку зору, як соціально-перцептивні показники між групового взаємодії національних груп ми виділили соціальні (національні) стереотипи. Вивчення між групових атрибутів, освіта яких є кінцевим результатом між групового порівняння (протиставлення та зіставлення), заснованого, в тому числі, на механізмах стереотипізації, розглядається як перспективний підхід до дослідження перцептивних механізмів між групових відносин та відкриває перспективи прогнозування прояву між групових

установок, виникнення та руйнування соціальних (національних) стереотипів.

Національні стереотипи, що функціонують у масовій та індивідуальній свідомості, мають різний механізм виникнення, закріплення та прояви, який можна умовно поділити на дві групи.

Перша група стереотипів (національні стереотипи поведінки) формувалися багатьма століттями, перейшла в ранг міфологізованих і є стійкою, що не піддається культурним змінам, незважаючи на вплив інформаційної культури (наприклад, національні стереотипи в Японії, Лаосі, Тайвані).

Друга група національних стереотипів (національні стереотипи мислення) формуються стихійно, у процесі міжкультурної комунікації, міжнародних сутичок, за допомогою коштів масової комунікації, є рухомою, мінливою [17].

На зміст національних стереотипів впливають 3 основні групи факторів:

1) специфіка стереотипованої групи (її етнічна або національна психологія, закріплена в культурі та у повсякденному свідомості система цінностей, суспільно-історичний розвиток);

2) соціально-політичні та економічні умови розвитку груп та специфіка взаємовідносин між ними, що склалася на даний момент;

3) тривалість та глибина історичного моменту.

Розглядати механізм освіти та функціонування національних стереотипів першої групи у міжнародній взаємодії необхідно у тандемі з одночасним розглядом характеристик міжособистісних відносин, що складаються у традиційних етносах та національних спільнотах. Структура та зміст міжособистісних відносин у традиційних суспільствах отримали ґрунтовну розробку в західній соціальній антропології, що тривала тривалий час з передумови про функціональну єдність і цілісність суспільства. На пізньому етапі підхід до традиційним суспільствам з погляду їх функціональної єдності поступається місцем теорії конфліктів як основи інтеграції. Структура суспільств, що вивчаються, стала зображуватися як динамічне поле конфліктів [17].

У національних спільнотах індивід виступає несамостійним, що належать до більш великому колективу різного типу та рівня, що діє як первинний суб'єкт (рід, сім'я, каста).

Сімейно-родинні, національні та кастові зв'язки забезпечують існування та соціалізацію своїх членів, але лише за умови їх підпорядкування жорсткому конформізму у поведінці, спосіб життя і мислення. Надмірна старанність, випадкова «удача» піддаються засудженню. Спроба вийти за встановлені рамки може призвести до жорсткого покарання. Як правило, у жорстко регламентованих національних спільнотах оборотною стороною традиційної солідарності є відо-

кремлення членів даної групи, клану, сім'ї, яка проявляється, перш за все, в байдужості чи ворожості до оточуючих їх численних національностей, які сприймаються як чужинці [9].

Виходячи з розглянутого вище соціального фактора традиційності, що впливає на сучасне життя народів, слід зазначити, що функціонування жорстко регламентованих національних спільностей безпосередньо пов'язано з національними стереотипами поведінки та спілкування, які вирощені у закритому для сторонньої культури моносередовищі. У цьому випадку національні стереотипи, вироблені та перевірені життям не одного покоління предків, є більшою мірою міфологізованими та жорстко фіксованими утвореннями, що не піддаються впливу ззовні.

Засвоєні з дитинства звички, погляди, думки надалі є яскравим провідником формування національних стереотипів, які потім виявляються у широкому діапазоні реакцій на навколишнє: від переваги у їжі до ставлення до представників інших етносів. Саме вони достатньою мірою стійкі в різних умовах. Загалом вони дуже схожі зі стійкими почуттями симпатії та антипатії. Подібні стереотипи можуть бути вузько особистісними та вельми широкими.

Висновки та перспективи дослідження.

У статті представлено результати теоретичного дослідження проблеми стереотипу як стандартизованого і стійкого образу явищ або процесів в сім'ях етнічних меншин. Розглядаючи та аналізуючи стосунки та взаємодію в сім'ях етнічних меншин як важливу проблему сучасного суспільства, необхідно наголосити, що в ході історичного розвитку відбуваються значні зміни у відносинах в сім'ях етнічних меншин між різними поколіннями людей. Стереотипи є невід'ємною частиною соціальної культури суспільства, функціонування стереотипів можна пояснити існуванням стійкого зв'язку між сприйняттям об'єктів під певним кутом зору і відповідною повторюваною поведінкою, узагальненням свідомості і поведінки людей, особливостями маніпулювання ними, витоками нетерпимості в міжособистісних і міжгрупових стосунках людей, взаємозв'язком процесів ідентифікації особистості зі станами її життєдіяльності.

У сучасному суспільстві, що розвивається стрімкими темпами, з абсолютно зміненими умовами життя людей, обставинами і законами, змінюється і ситуація в родинах. Соціальні та соціально-психологічні закономірності становлення, функціонування та зміни стереотипів можуть стати предметом широких теоретичних та емпіричних соціологічних досліджень з проблем стосунків в сім'ї, способу життя, процесів масової комунікації, вивчення громадської думки. Ці дослідження матимуть велике значення для прискорення вирішення

проблем перебудови, переходу до нових форм соціального мислення.

Перспективним напрямком розвитку дослідження означеної наукової проблематики надалі

вбачається розроблення експериментальної моделі та програми з цілеспрямованого формування психологічних умов гармонізації стосунків у сім'ях етнічних меншин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блинова О. Є. Поняття стереотипу у просторі наукових категорій : зб. наук. праць. Херсон : Гельветика, 2014. Вип. 1. Том 2. С. 7–11.
2. Владимиров В. М. Стереотипи Уолтера Липпмана та блокова структура масової свідомості. *Актуальні питання масової комунікації*. 2001. Вип. 2. С. 32–35.
3. Владимиров В.М. Стереотипна структура і структура стереотипів масової свідомості. *Вісник Київського міжнародного університету. Журналістика. Медіалінгвістика. Кіномистецтво*. 2005. Вип. 4. С. 6–17.
4. Дзюба Н. В. Гендерні стереотипи населення України при прийнятті електоральних рішень : автореф. дис. ... канд. соціол. наук ; Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2018. 21 с.
5. Євтух В. Про національну ідею, етнічні меншини, міграції. Київ : Стило, 2000. 239 с.
6. Ільницька У. В. Політичні стереотипи та стереотипізація мислення: роль та значення в системі іміджевих комунікацій. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/25330> (дата звернення: 12.03.2020).
7. Кулаковська С. А. Роль ЗМІ у формуванні етностереотипів у полі етнічному суспільстві (на прикладі грецької преси). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2008. Т. 33. С. 40–43.
8. Липпман У. Общественное мнение. Москва : Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. 384 с.
9. Литовченко Д. Етнокультурна стереотипізація мусульман у маніпулятивних технологіях англomовних мас-медіа. URL: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/52/47.pdf
10. Лівандовський М. Вплив інформації на свідомість мас. *Українська журналістика в контексті світової*. Київ, 2001. Вип. 5. С. 39–42.
11. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу : навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 448 с.
12. Новікова Л. В. Історія етнічних (національних) меншин в Україні. Одеса : ОНУ, 2018.
13. Полторак В. А., Зоська Я.В. Стадник А.Г. Соціальні стереотипи і громадська думка. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 8. 04. 2021. № 27. С. 115–122.
14. Рябоконт О. Стереотип як механізм сприймання інформації і стереотипізація як метод впливу ЗМІ на масову свідомість. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2010. Вип. 26. С. 100–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nbnbuimviv_2010_26_11
15. Скрипник Г. Сучасна зарубіжна етнологія: антологія. У 2 т. Т. 1 / голов. ред. С 91 ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2010. 950 с.
16. Сліченко А. М. Феномен покоління в сім'ях етнічних меншин: соціально-психологічний аналіз. *Журнал сучасної психології*. № 3(26). 2022. С. 138–143.
17. Ханстантинов В. О. Соціальні стереотипи і необхідність толерантності. *Наукові праці Миколаївського державного аграрного університету. Соціологія*. Т. 84. Вип. 71. С. 38–42.
18. Burgess R. L., Youngblade L.M. (1988). Social incompetence and the intergenerational transmission of abusive parental practices, eds. G. T. Hotaling, D. Finkelhor, J. T. Kirkpatrick, M. A. Straus, [In:].
19. Hinton, Perry (1 September 2017). 'Implicit stereotypes and the predictive brain: cognition and culture in 'biased' person perception'. *Palgrave Communications*. 3(1): 1–9. doi:10.1057/palcomms.2017.86
20. McGarty, Craig; Yzerbyt, Vincent Y. ; Spears, Russel (2002). 'Social, cultural and cognitive factors in stereotype formation' (PDF). *Stereotypes as explanations: The formation of meaningful beliefs about social groups*. Cambridge : Cambridge University Press. pp. 1–15.
21. Walter Lippmann's Public Opinion Revisited: Public Opinion , by Walter Lippmann, New Brunswick (NJ), Transaction Publishers, 1991, 427 pp.

REFERENCES

1. Blynova, O. Ye. Poniattia stereotypu u prostori naukovykh katehorii: zb. nauk. prats. – Kherson : Helvetyka, 2014. Vyp.1. Tom 2. S. 7–11.
2. Vladymyrov V. M. Stereotypy Uoltera Lippmana ta blokova struktura masovoi svidomosti. *Aktualni pytannia masovoi komunikatsii*. 2001. Vyp. 2. S.32–35.
3. Vladymyrov V. M. Stereotypna struktura i struktura stereotypiv masovoi svidomosti. *Visnyk Kyivskoho mizhnarodnoho universytetu. Zhurnalistyka. Medialinhvistyka. Kinomystetstvo*. 2005. Vyp. 4. S. 6–17.

4. Dziuba N.V. Henderni stereotypy naselennia Ukrainy pry pryiniatti elektoralnykh rishen : avtoref. dys. ... kand. sotsiol. nauk ; Klasychnyi pryvatnyi universytet. Zaporizhzhia, 2018. 21 s.
5. Yevtukh V. Pro natsionalnu ideiu, etnichni menshyny, mihratsii. Kyiv : [Stylos], 2000. 239 s.
6. Ilnytska U.V. Politychni stereotypy ta stereotypizatsiia myslennia: rol ta znachennia v systemi imidzhevykh komunikatsii. URL:<http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/25330> (data zvernennia: 12.03.2020).
7. Kulakovska S. A. Rol ZMI u formuvanni etnostereotypiv u poli etnichnomu suspilstvi (na prykladi hretskoi presy). *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*. 2008. T. 33. S.40–43.
8. Lyppman U. Obshchestvennoe mnenye. Moskva : Ynstytut Fonda «Obshchestvennoe mnenye», 2004. 384 s.
9. Lytovchenko D. Etnokulturna stereotypizatsiia musulman u manipulyatyvnykh tekhnolohiiakh anhlo-movnykh mas-media. URL: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/52/47.pdf
10. Livandovskiy M. Vplyv informatsii na svidomist mas. *Ukrainska zhurnalistyka v konteksti svitovoi*. Kyiv, 2001. Vyp. 5. S. 39–42.
11. Moskalenko V.V., M 82, Psykholohiia sotsialnoho vplyvu. Navch.pos. K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2007. 448 s.
12. Novikova L.V. Istorii etnichnykh(natsionalnykh)menshyn v Ukraini, Odesa, ONU, 2018.
13. Poltorak, V. A.; Zoska, Ya. V.; Stadnyk, A. H. (8 kvitnia 2021). Sotsialni stereotypy i hromadska dumka. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*. 27. S. 115–122.
14. Riabokon O. Stereotyp yak mekhanizm sprymannia informatsii i stereotypizatsiia yak metod vplyvu ZMI na masovu svidomist. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V.I. Vernadskoho*. 2010. Vyp. 26. S. 100–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2010_26_11
15. Skrypnyk H. Suchasna zarubizhna etnolohiia: antolohiia. U 2 t. T. 1\ holov. red. S 91; NAN Ukrainy, IMFE im. M. T. Rylskoho. K., 2010. 950 s.
16. Slichenko A. M. Fenomen pokolin v simiakh etnichnykh menshyn: sotsialno-psykholohichni analiz. *Zhurnal suchasnoi psykholohii*. # 3 (26). 2022. S.138–143
17. Khanstantynov V.O. Sotsialni stereotypy i neobkhdnist tolerantnosti. *Naukovi pratsi Mykolaivskoho derzhavnoho ahrarnoho universytetu. Sotsiologii*. T. 84. Vyp. 71. S. 38–42.
18. Burgess R. L., Youngblade L. M. (1988). Social incompetence and the intergenerational transmission of abusive parental practices, eds. G. T. Hotaling, D. Finkelhor, J. T. Kirkpatrick, M.A. Straus, [In:].
19. Hinton, Perry (1 September 2017). 'Implicit stereotypes and the predictive brain: cognition and culture in 'biased' person perception'. *Palgrave Communications*. 3 (1): 1–9. doi:10.1057/palcomms.2017.86
20. McGarty, Craig; Yzerbyt, Vincent Y.;Spears, Russel (2002). 'Social, cultural and cognitive factors in stereotype formation' (PDF). *Stereotypes as explanations: The formation of meaningful beliefs about social groups*. Cambridge : Cambridge University Press. pp. 1–15.
21. Walter Lippmanns Public Opinion Revisited: Public Opinion , by Walter Lippmann, New Brunswick (NJ), Transaction Publishers, 1991, 427 pp.